

The Key to
Merrit in
Day of Judgment

והשאלה איך... לא תעשה

מתני' יאף
השמלה הזאת בכלל כל אלו ולמה יצאת להקיש אליה לומר לך מה שמלה מיוחדת שיש בה סימנין ויש לה תובעין אף יכל דבר שיש בו סימנין ויש לו תובעים חייב להכריז: (גמ' מאי בכלל כל אלו אמר רבא ליה דכתב רחמנא שור חמור שיה ושמלה צריכי דאי כתב רחמנא שמלה הוה אמנא ה"מ בעדים דגופה וסימנין דגופה אבל חמור בעדים דאוכף וסימנין דאוכף אימא לא מהדרינן ליה כתב רחמנא חמור דאפילו חמור בסימני האוכף שור ושה דכתב רחמנא ל"ל שור דאפילו לגזיות זנבו ושה לגזיות ולכתוב רחמנא שור דאפילו לגזיות זנבו וכ"ש שה לגזיותיו אלא *אמר רבא חמור דבור לרבי יהודה ושה דאבידה לדברי הכל קשיא

ע"מ כג"מ (כ"ג)

פגעי כיתובא

לא תראה את שור א כב
אחיך או את שור נדחים והתעלמת מהם השב תשיבם לאחיך:
ואם לא קרוב אחיך אליך ולא ידעתו ואספתו אליך ב יתך
והיה עמך עד דרש אחיך אלו והשבתו לו: וכן תעשה לחמורו וכן
תעשה לשמלתו וכן תעשה לכל אבדת אחיך אשר תאבד ממנו
ומצאתה לא תוכל להתעלם: לא תראה את חמור ד
אחיך או שורו גפלים בדרך והתעלמת מהם הקם תקים
עמו: לא יהיה כלי יגבר עלי אשה ולא ילבש גבר ה
שמלת אשה כי תועבת יהיה אליהך כל עשה אלה:
כי יקרא קוץ צפור לפיך בדרך בכל עץ או עלי הארץ אפרחים ו
או ביצים והאם רבצת עלי האפרחים או עלי הביצים לא תקח
האם עלי הבנים: שלח משלח את האם ואת הבנים תקח לך למען ז
יטב לך והארכת ימים:

כב (א) השב תשיבם לאחיך. תצוה התורה שנהיה זהירים בהשבת אבדה לבעלים. ומכפל ההשבה דרשו רז"ל⁹⁹: אפילו מאה פעמים. וכל זה מדרכי החסד והרחמים, ללמד שכלנו עם אחד ראויים שיהיה לנו אב אחד, ושירצה כל אחד בתועלת הברו, ושיחמול על ממונו, ובין שתהיה האבדה בעל חי בין שלא תהיה בעל חי חייב הוא להחזירה לרשותו, וזהו שאמר: וכן תעשה לחמורו¹, שהוא בעל חי ובהמה טמאה, וכן תעשה לשמלתו, אע"פ שאינו חשוב כבעל חי, וכן תעשה לכל אבדת אחיך, אחד משאר כלים אע"פ שאינן חשובין כשמלה, לא תוכל להתעלם, שלא תחזירו לידו. וזה שאמר: לא תוכל להתעלם, אין להבין אותו בהשבת אבדה בלבד², אלא הוא הדין בשאר כל הפרטים ושאר כל התועלות שביד האדם להביאם לחברו או להסיר ולדחות נזקו ממנו הרי הוא חייב בכלן, וכענין שאמר הכתוב: ואהבת לרעך כמוך². כ"ג כ"ח

אמר רבי מסתפינא מהאי קרא ואברתם בגוים מתקיף לה רב פפא דלמא כאבידה המתבקשת דכתיב תעיתי כשה אובד בקש עבדך אלא מסיפא דקרא ואלה אתכם ארץ אויביכם

תקלת. קהשיב אבדה? ישראל

להשיב האבדה לקצליה. שנאמר השב תשיבם לאחיך. וקבאור אמרו זקונים לקבצה (ב"מ לב א): השבת אבדה - עשה הוא, ונקבלה המצנה במקום אחר בתורה. שנאמר, פי תפגע שור או בקר וגומר השב תשיבם לאחיך (שמות כג ד). שרש מצנה זו - ידוע. פי יש פנה תועלת הפל וישוב המדינה, שהשקחה - פל היא מצויה; גם בקמתם וכל חקתם בורחים תמיד הנה ונהנה; וצם המצנה הזאת שהיא בצמנו. יהיו נשמרות הבהמות והפלים בקל מקום שיהיו בארצנו הקדושה, כאלו הן תחת יד הקצלים; וכל-פקודי יי, ישרים משמחי לב (תהלים יט ט).

שנאמר תעיתי כשה אובד בקש וגו'. אמר תעיתי כשה אובד המתקש מצעלו כן בקש עבדך האובד בגלות ורף שפעת העבד כן הנה מצויה לא שכתמי והס עמי בגלות ורלו לך לבקש אותי בשביל מצויה אשר עמי וצריך לחסות נאמר בזה הכתוב לפי מ"ש בפי אלו מצויות י"ט דשה דכתבה צפרשת אבדה לכ"ע קשיא דלא אינטריך ליה וע"ז אמר כ"י הנני אומר תעיתי כשה אובד ר"ל כשה האובד צפרשת אבדה דלא אינטריך ליה בקרא אנל הוא רמזו על ישראל הנקראים שה פורה והס המה שה דאבדה שנתורה שה"י ב"ה הוא צעלו של אורו השה ומבקשו להוציא מאדמתו מן הגלות וק"ל:

מהוהו

תפגע שור או בקר או חמור תעיה השב תשיבנו לו: תראה חמור שנאך רבץ תחת משאו וחדלת מעזב לו עזב תעזב עמו:

כשאו עשאי

ת"ו בראשונה כל מי ימצא אתהיה היה כמנו יליה יעלמה תליש יודע דגל אהרן שבעת ימים בדי קולד עליה ויחזיר שלשה יכרו יום אחד מישרב בית המקדש שיבנה במהרה כימיני התקנו שיהי מכרוים בכרו כנסיות יבתי מדישית

חמורו תועה. והנה תועה בשדה. אדם תועה מדרך.

כעל הסוכה

אדם תועה מדרך השכל בקהל רפאים ינח:

עשאי כא

צאניה וראינה בנות ציון כמלך שלמה בעשרה שערמה לו אמו ביום תונתו וביים שמת לבו ביום תונתו זה מתן תורה וביים שמת לבו זה בנין בית המקדש שיבנה במהרה בימינו:

על הסוכה

תעיתי כשה אבד בקש עבדך פי מצויה לא שכתמי:

תחיל אקוס

מתני' בראשונה
היו מקבלין עדות החדש כל היום פעם אחת נשחחו העדים מלבוא ונתקלקלו הלויים בשור התקינו שלא יהו מקבלין אלא עד המנחה ואם באו עדים מן המנחה ולמעלה נהגין אותו היום קודש ולמחר קודש *מישרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהו מקבלין עדות החדש כל היום:

אחיך ומכר מאחותו ובא גאלו הקרב אליו וגאל את ממכר אחיו: ואיש כי לא יהיה לו גאל והשיגה ידו ומצא כדי גאלתו והשב את שני ממכרו והשיב את העדף לאיש אשר מכר לו ושב לאחותו: ואם לא מצאה ידו השיב לו והיה ממכרו ביד הקנה אלו עד שנת היובל ויצא ביביל ושב לאחותו:

על הסוכה

מתני' *בראשונה היה הלולב ניטל במקדש שבעה ובמדינה יום אחד מישרב בית המקדש התקין רבן יוחנן בן זכאי שיהא לולב ניטל במדינה שבעה זכר למקדש *יושיהא יום הנף כולו אסור:

כשאו קהר

אמר ונמכר

20

ואמר ונמכר ומחולקת ירצה על המשכן משכן העדות זן אשר הוא לחוזתו יחזקך שני השרה שכינתו, ובעונותינו נמכר הבית ציד האומות, וכמאמרס ז"ל (שומר טוב עג) בפירוש פסוק מזמור לאסף צלו גוים וגו': והודיע הכתוב כי גאולתו היא ציד הזדיק אשר יהיה קרוב לה, על דרך אומרו (לעיל י ג) זקרוני אקדש, הוא יגאל ממכר אחיו, כי האדון צרוך הוא יקרא לזדיקים אח כצבול (וה"ק ח"ג קס): דכתיב (פסלים קנז ח) למען אחי ורעי, והגאולה תהיה זהו העיר לצות בני אדם ויאמר להם הטוב לכם כי תשבו חוץ, גולים מעל שלחן אציקס חן, ומה יערב לכם החיים בעולם, זולת החצרה העליונה אשר הייתם סמוכים סביב לשלחן אציקס, הוא אלהי עולם צרוך הוא לעד, וימאס בעיניו תאוות הנדמים ויעירם נחשק הרוחני, גם נרגש לצעל נפש כל מי עד אשר יטיבו מעשיהם, וזה יגאל ה' ממכרו, ועל זה עמידין ליתן אח הדין כל אדוני הארץ גדולי ישראל, ומהם יבקש ה' עלנן הבית העלוב:

זה עקב אשר שמע אברהם בקולי, בכל אשר צויתיו, וישמרו משמרותי, עשה תמיד המשמרת המיוחדת לה'2, שהיא לגמול חסד, באמרו "כל ארחות ה' חסד ואמת" (תהלים כה י), ולהודות חטאים בדרך, וזה עשה כאשר קרא בשם ה', ושמר גם כן - מצותי חקותי ותורותי, שנצטוו בני נח, ובכן היה נאה דורש וגאה מקיים כמופת לרבים. והנה ליצחק תלה בזכות אחרים עתה, וכן למטה באמרו "והרביתי את זרעך בעבור אברהם עבדי" (פס' כד), ולא כן אמר ליעקב, כל שכן לאברהם, וזה היה קודם שהתעורר יצחק לקרא בשם ה', אבל אחר שקרא בשם ה' נאמר "ואבימלך הלך אליו מגדר" (פס' כו), ואמרו "ראו ראינו כי היה ה' עמך... אתה עתה ברוך ה'" (פס' כח-כט), ולא מצאוהו עוד תלאות מקנאים ודברי ריבות כאשר בראשונה. אמנם ליעקב לא תלה בזכות אחרים, כלל, כי הוא אמנם מנעוריו ישב אהלים, ללמוד וללמד דעת את העם, בפרט באהלי שם ועבר שושם עלו כל מבקש ה' בלי ספק.

סיוני 8

אות ג'ית כנעני

21

על קן צפור יגיעו רחמיו מ"ט פליגי בה תרי אמוראי במערכא רבי יוסי בר אבין רבי יוסי בר זבידא חד אמר מפני שמטיל קנאה במעשה בראשית וחד אמר מפני שעושה מדותיו של הקדוש ברוך הוא רחמים ואינו אלא גזרות ההוא דנחית קמיה דרבה ואמר אתה חסת על קן צפור אתה חס ורחם עלינו אמר רבה כמה ידע האי צורבא מרבנן לרצויו למריה

על בני ישראל (ענין)

22

ברית נחת ארצה אתכם בהוציא מא אתכם מן העמים וקבצתי אתכם מן הארצות אשר נפצתם בם ונקדשתי בכם לעיני הגוים: וידעתם כי אני יהוה בהביאי אתכם אל אדמת ישראל אליה ארץ אשר נשאתי את ידי לתת אותה לאבותיכם:

א וירא אליו יהוה באלני מרא והוא ישב פתח האהל כחם היום: ב וישא עיניו וירא והנה שלשה אנשים נצבים עליו וירא וירץ לקראתם מפתח האהל וישתחו ארצה:

פסוק ניכא

19

פתח טוב פתחת לעובדים ושבים, פתח טוב פתחת לגרים שאלולי, את לא בראותי שמים וארץ כיו ואלולי את לא בראתי נגנז חמה כיו ואלולי את לא בראתי את הירח

תהי 35

23

במא בריח נחוח. בעבור הבאת ריח הקטורת הבאה לנחת רוח אהיה מרוצה לכם וזה יהיה בזמן שאוציא אתכם מן העמים וכו':

פסוק כגבא

25

24

ועתה בני שמעו לי ואשרי דרכי ישמרו: שמעו מוסר וחכמו ואלו לב לא תפגעו: אשרי אדם שמע לי לשקד על דלתתי יום יום לשמר לו מוחת פתחי: כי מצאי מצאי חיים ונפק רצון מיהוה:

וירא אליו יהוה ויאמר אלי תרד מצרומה שכן בארץ אשר אמר אליך: גור בארץ הזאת ואהיה עמך ואברכך כרילך וזרעך אמון אתי כלי הארצות האל והקמתי את השבעה אשר נשבעתי לאברהם אבין: והרביתי אתי זרעך ככוכבי השמים ונתתי לזרעך את כלי הארצות האל והתברכו בבורעך כל גווי הארץ: עקב אשר שמע אברהם בקלי וישמר משמרת מצותי חקותי ותורותי: וישב יצחק בגר:

תהי 35

וירא אליו יהוה ויאמר אלי יצחק לך מעמנו כיעצמת ממנו מאד: וילך משם יצחק ויחן בגר בגר וישב שם: וישב יצחק ויחפר ואת בארת המים אשר חפרו בני אברהם אביו ונסתמום פלשתים אחרי מות אברהם ויקרא להן שמות אשר קרא להן אביו: ויחפרו עבדי יצחק בגר וימצאו שם באר מים חיים: ויריבו רעי גרר עם רעי יצחק לאמר לנו המים ויקרא שם הבאר עשק כי התעשקו עמו: ויחפרו באר אחרת ויריבו גם עליה ויקרא שמה שטנה: ויעתק משם ויחפר באר אחרת ולא רבו עליה ויקרא שמה רחבות ויאמר כיעתה הרחיב יהוה לנו ופרינו בארץ: ויעל משם באר שבע: וירא אליו יהוה כלילה ההוא ויאמר אנכי אלהי אברהם אביך אלי תירא כיו אתך אנכי וברכתיו והרביתי את זרעך בעבור אברהם עבדי: ויבן שם מזבח ויקרא בשם יהוה וישם אהלו ויכרושם עבדי יצחק באר: ואבימלך הלך אליו מגרר ואחזת מרעהו ופיכל שרי צבאו: ויאמר אלהם יצחק מדוע באתם אלי ואתם שנאתם אתי ותשלחוני מאתכם: ויאמרו ראו ראינו כי היה יהוה עמך ונאמר תהי נא אלה בנינו בינינו ובינך ונכרתה ברית עמך: אם תעשה עמנו רעה כאשר לא נגענוך וכאשר עשינו עמך רק טוב וגשלחך בשלום אתה עתה ברוך יהוה: ויעש להם משתה ויאכלו וישתו: וישכימו בבקר וישבעו איש לאחיו וישלחם יצחק וילכו מאמו לא בשלום: ויקרי ביום ההוא ויבאו עבדי יצחק ויגדו לו על אדות לב הבאר אשר חפרו ויאמרו לו מצאנו מים: ויקרא אתה שבעה על קן שמי העיר באר שבע עד היום וזה:

פסוק תהי 35